

LAGERLÖF SELMA

VALDA
BERÄTTELSE

Selma Lagerlöf

Valda Berättelser

«Public Domain»

Lagerlöf S.

Valda Berättelser / S. Lagerlöf — «Public Domain»,

Содержание

Selma Lagerlöf	5
SILVERGRUVAN	6
BRÖLLOPSMARSCHEN	16
Конец ознакомительного фрагмента.	18

Selma Lagerlöf

Valda Berättelser av Selma Lagerlöf /

With Notes and Vocabulary

Selma Lagerlöf

Selma Lagerlöf was born at the Mårbacka homestead in Vermland, Sweden, Nov. 20, 1858. Although in poor health as a child, she early devoted herself to study, meanwhile gathering from the picturesque native environment a rich fund of poetic impressions afterwards freely utilized in her literary production. After due preparation she taught for ten years (1885-95) in the Elementary School for Girls in the city of Landskrona.

Her first published work, *Gösta Berlings saga* (1891), The Story of Gösta Berling, is a powerful and magnificent re-creation of episodes from real life in Vermland about 1820. This romance won for her instant recognition at home and soon bore her name and fame to other lands. Within a few years it was translated into no less than twelve languages.

Gösta Berling was followed by a succession of notable works of which a mere record is here given: *Osynliga länkar* (1894), Invisible Links, a collection of short stories; *Antikrists mirakler* (1897), The Miracles of Antichrist, depicting in romantic form two contending forces in Sicilian life, hereditary faith in a grapple with the modern labor movement; *Drottningar i Kungahälla* (1899), another collection of short stories; *En herrgårdssägen*, From a Swedish Homestead, a charming story, published separately the same year; the great novel *Jerusalem* (1901 and 1902), Jerusalem (I) and The Holy City (II), a work characterized by H. Hesse, a German writer and critic, as "the greatest and best contribution to modern Swedish romantic prose, a book on Sweden's soul, multiplex, yet single, benign, yet powerful, at once realistic and visionary, – in no other recent work is the *soul* of a nation so truly expressed;" *Kristuslegender*, Christ Legends, and *Herr Arnes pengar* (1904); a remarkable reader for the public schools, entitled, *Nils Holgerssons underbara resa* (1906 and 1907), The Wonderful Adventures of Nils, and, Further Adventures of Nils; *En saga om en saga och andra sagor* (1908), including *Tösen från Stormyrtorpet*, The Girl from the Marsh Croft, probably the finest writing done by Selma Lagerlöf's pen; *Liljecronas hem* (1911), Liljecrona's Home; *Körkarlen* (1912), *Kejsarn af Portugallien* (1914), The Emperor of Portugallia; *Troll och människor* (1915); *Bannlyst* (1918), The Outcast, and a second collection entitled, *Troll och människor*, published in 1921. The English title is added, where known, to indicate what works of Selma Lagerlöf are available in translation.

In 1907 the University of Upsala conferred upon Selma Lagerlöf the honorary degree of Doctor of Philosophy; the Nobel prize in literature was awarded to her in 1909; in 1914 she was made one of the eighteen members of the Swedish Academy, a distinction now for the first time accorded to a woman. Since 1897 she has lived in the city of Falun. A few years ago she purchased her parental homestead Mårbacka (the Lövdala of *Gösta Berlings saga*), where she now spends part of the year.

Selma Lagerlöf's writings are distinguished for vividness of imagination, power and originality in depiction of character, resulting in lifelike men and women endowed with souls, and she has the gift of epic narration, with a touch of old folklore to her style. This she has brought to the point of extreme simplicity, dispensing with all savor of artificiality. Her work bears the bright stamp of religious optimism and a sober sense of duty. The strong ethical purpose manifest in all that she has written sets her apart from all other novelists of her time.

SILVERGRUVAN

Kung Gustav den tredje var ute på en resa¹ genom Dalarna. Bråttom hade han, och hela vägen ville han åka som i sken. Och då det gick med sådan fart, att hästarna lågo som sträckta remmar utåt vägen och vagnen gick på två hjul i svängarna, stack kungen ut huvudet² genom vagnsfönstret och ropade till kusken: "Varför låter han det inte gå undan? Tror han, att han kör för äggskal?"³

Då det skulle köras⁴ med så rasande fart på dåliga landsvägar, hade det nästan varit ett underverk, om seltyg och vagnar hade hållit. Det kunde de inte heller, utan⁵ vid foten av en brant backe bröts tistelstängen av, och där satt kungen. Kavaljererna sprungo ur vagnen och grälade på kusken, men detta gjorde inte skadan mindre. Det var ingen möjlighet att fortsätta resan, förrän vagnen hade blivit lagad.

När hovherrarna sågo sig om för att finna ut något, som de kunde låta kungen roa sig med, under det att han väntade, märkte de, att ett kyrktorn stack upp ur en träddunge, som låg ett stycke framåt vägen.⁶ De föreslogo kungen, att han skulle sätta sig upp i⁷ en av de vagnar, där⁸ uppvaktningen åkte, för att köra fram till⁹ kyrkan. Söndag var det, och kungen kunde ju höra på¹⁰ gudstjänsten för att få tiden att gå,¹¹ till dess att den stora kungavagnen bleve färdig.

Kungen gick in på förslaget och körde fram mot kyrkan. Förut hade han åkt långa timmar genom mörka skogstrakter, men här såg det gladare ut med tämligen stora åkrar och byar och Dalälven glidande fram¹² ljus och präktig mellan väldiga massor av albuskar.

Men kungen hade otur så till vida, att klockaren tog upp utgångspsalmen i samma ögonblick, som han steg ur vagnen på kyrkbacken, och folket började vandra ut ur¹³ kyrkan. Men då människorna¹⁴ kommo gående förbi honom, blev¹⁵ kungen stående med den ena foten i vagnen och den andra på fotsteget och rörde sig inte ur stället, utan bara betraktade dem. Det var det grannaste folk han någonsin hade sett. Karlarna voro allesammans över vanlig manshöjd med kloka, allvarsamma ansikten, och kvinnorna kommo gående ståtliga och värdiga med söndagsfrid över sig.¹⁶

Hela dagen förut¹⁷ hade kungen talat om den ödsliga trakten, som han passerade, och han hade sagt till sina kavaljerer gång på gång: "Nu åker jag visst fram genom den allra fattigaste delen av mitt rike." Men då han nu såg folket, som var ifört den granna sockendräkten, glömde han bort att tänka på dess fattigdom. I stället blev han varm om hjärtat¹⁸ och sade till sig själv: "Kungen av Sverige är

¹ var ute på en resa, was traveling.

² stack kungen ut huvudet, the king put his head out.

³ "Varför låter han det inte gå undan? Tror han, att han kör för äggskal?" Why don't you go ahead? Do you think you are hauling eggs?"

⁴ Då det skulle köras, since they had to drive.

⁵ utan, for.

⁶ ett stycke framåt vägen, a short distance ahead.

⁷ skulle sätta sig upp i, might step into.

⁸ där, in which.

⁹ för att köra fram till, and drive up to.

¹⁰ kunde ju höra på, might attend.

¹¹ få tiden att gå, pass the time.

¹² fram, on.

¹³ folket började vandra ut ur, the people were passing out of.

¹⁴ människorna, the people.

¹⁵ blev, remained.

¹⁶ med söndagsfrid över sig, with an air of Sabbath peace about them.

¹⁷ Hela dagen förut, the whole of the preceding day.

¹⁸ blev han varm om hjärtat, his heart warmed.

inte så illa ställd,¹⁹ som hans fiender tro. Så länge som mina undersåtar se ut på detta sättet,²⁰ skall jag nog²¹ vara i stånd att²² försvara både min tron och mitt land.”

Han befälde hovherrarna, att de skulle kungöra för folket, att den främmande, som stod mitt ibland dem, var deras konung, och att de skulle samlas omkring honom, så att han finge²³ tala till dem.

Och så höll konungen tal till folket. Han talade från den höga trappan utanför sakristian, och det smala trappsteget, på vilket han stod, finns kvar än i dag.²⁴

Kungen började redogöra för hur illa det stod till²⁵ i riket. Han sade, att de svenske hade blivit anfallna med krig av både ryssar och danskar. Detta skulle väl inte ha varit så farligt under andra förhållanden²⁶, men nu var krigshären så uppfylld av förrädare, att han inte vågade lita på den. Därför hade det inte återstått honom något annat²⁷ än att själv draga ut i bygderna och fråga sina undersåtar om de ville sluta sig till förrädarna, eller om de ville vara kungen trogna och hjälpa honom med folk²⁸ och pengar, så att han kunde frälsa fäderneslandet.

Bönderna höllo sig stilla, medan kungen talade, och då han hade slutat, gävo de intet tecken vare sig till gillande eller ogillande.

Kungen tyckte själv, att han hade varit mycket värtalig. Tårarna hade stigit honom i ögonen²⁹ flera gånger, medan han hade talat. Men då bönderna alltjämt stodo där ängsliga och tveågsna och inte kunde komma sig för att svara honom, rynkade han pannan³⁰ och såg missnöjd ut.

Bönderna förstodo, att det började falla sig långsamt³¹ för kungen att vänta, och till sist steg en av dem fram ur hopen.

“Nu må du veta,³² kung Gustav, att vi inte väntade kungabesök i socknen i dag”, sade bonden, “och därför äro vi inte genast färdiga att svara dig. Nu råder jag dig, att du går³³ in i sakristian och språkar med vår präst, medan vi överlägga med varandra³⁴ om det, som du har förelagt oss.”

Kungen förstod, att något bättre besked inte stod att få då genast,³⁵ varför³⁶ han tyckte, att det var klokast att följa bondens råd.

Då han kom in i sakristian, fanns ingen där utom en, som såg ut som en gammal bonde. Han var lång och grov med stora händer, nötta av hårt arbete, och han bar varken krage eller kappa, utan skinnbyxor och lång, vit vadmalsrock som alla de andra karlarna.

Han steg upp och bugade sig för³⁷ kungen, då denne kom in.

“Jag trodde, att jag skulle råka prästen härinne”, sade kungen.

¹⁹ är inte så illa ställd, is not so badly off.

²⁰ se ut på detta sättet, look like this.

²¹ nog, I dare say.

²² vara i stånd att, be able to.

²³ finge, might.

²⁴ finns kvar än i dag, is there to this day.

²⁵ redogöra för hur illa det stod till, give an account of the sad state of affairs.

²⁶ Detta kunde väl inte ha varit så farligt under andra förhållanden, Under ordinary circumstances it would not have been such a serious matter; or, would have been of slight consequence.

²⁷ hade det inte återstått honom något annat, there was no other course for him to pursue; or, he had no recourse but.

²⁸ folk, men.

²⁹ hade stigit honom i ögonen, had sprung to his eyes.

³⁰ rynkade pannan, frowned.

³¹ det började falla sig långsamt, it was becoming monotonous.

³² Nu må du veta, now, you must know; or, you ought to understand.

³³ att du går, to go.

³⁴ med varandra, among ourselves.

³⁵ att något bättre besked inte stod att få då genast, that a more satisfactory response was not to be had immediately.

³⁶ varför, so.

³⁷ för, to.

Den andre blev³⁸ en smula röd i ansiktet. Han tyckte, att det var förargligt att tala om, att det var han, som var präst där i socknen,³⁹ när han såg, att kungen tog honom för en bonde.

“Ja, prästen brukar vara härinne vid det här laget”,⁴⁰ sade han.

Kungen slog sig ner i en stor, högkarmad länstol, som stod i sakristian vid den tiden och står kvar där än i dag och är sig alldeles lik, med undantag av⁴¹ att församlingen har låtit sätta upp⁴² en förgylld kunglig krona på ryggstödet.

“Har ni en bra präst i den här socknen?” sporde kungen. Han ville visa sig intresserad av hur bönderna hade det.

När kungen frågade honom på⁴³ detta sättet, tyckte prästen, att han omöjligt kunde säga vem han var. “Det är bättre, att kungen får behålla sin tro, att jag bara är en bonde”, tänkte han och svarade, att prästen var bra nog. Han predikade ett rent och klart Guds ord, och han försökte att leva, som han lärde.

Kungen tyckte, att detta var ett gott beröm, men han hade ett skarpt öra, och han märkte en viss tvekan i tonen.

“Det låter, som skulle han⁴⁴ ändå inte vara riktigt nöjd med prästen”, sade han.

“Han är nog en smula självrådig”, sade den andre. Han tänkte, att om det skulle hända sig, att kungen sedan finge veta⁴⁵ vem han vore, så skulle han inte tycka, att prästen hade stått och bara öst ut beröm över sig själv, därför ville han också komma fram med en smula klander. “Det finns nog de, som säga, att prästen vill vara ensam om att råda och regera i den här socknen”, fortfor han.

“Då har han i alla fall⁴⁶ styrt och ställt på bästa sätt”, sade kungen. Han tyckte inte om, att bonden klagade på den, som var satt över honom. “Mig förefaller det, som om här skulle råda god sed och gammaldags enkelhet.”

“Folket är nog bra”, sade komministern, “men det lever också långt borta i avskildhet och fattigdom. Människorna här skulle väl inte vara bättre än andra, om denna världens frestelser komme dem närmare.”

“Nå, det är det då väl ingen fara för att de skola göra”,⁴⁷ sade kungen och ryckte på axlarna.

Han sade nu intet vidare, utan började trumma på bordet med fingrarna. Han tyckte sig ha⁴⁸ växlat tillräckligt många nådiga ord med den där bonden och undrade när de andra skulle bli färdiga med sitt svar.

“De där bönderna äro inte mycket ivriga att komma sin kung till hjälp”,⁴⁹ tänkte han. “Hade jag bara min vagn, skulle jag resa min väg⁵⁰ från dem och alla deras rådplägningar.”

Prästen åter satt bekymrad och stred med sig själv om hur⁵¹ han skulle besluta i en viktig sak, som han måste avgöra. Han började bli glad åt att han inte hade sagt kungen vem han var. Nu tyckte han sig kunna tala med honom om sådant, som han eljest inte hade kunnat framlägga för honom.

³⁸ blev, grew.

³⁹ där i socknen, of this parish.

⁴⁰ vid det här laget, about this time.

⁴¹ är sig alldeles lik, med undantag av, looks exactly as it did then, except for.

⁴² har låtit sätta upp, has had attached.

⁴³ på, in.

⁴⁴ han, you.

⁴⁵ finge veta, should find out.

⁴⁶ i alla fall, in all events.

⁴⁷ Nå, det är det då väl ingen fara för att de skola göra, well, there would hardly seem to be any danger of that.

⁴⁸ tyckte sig ha, thought he had.

⁴⁹ komma sin kung till hjälp, come to the assistance of their king.

⁵⁰ resa min väg, drive away; or, be off directly.

⁵¹ och stred med sig själv om hur, debating with himself as to how.

Om⁵² en liten stund bröt prästen tystnaden och frågade kungen om det verkligen förhöll sig så,⁵³ att fienderna voro över⁵⁴ dem och att riket var i fara.

Kungen ansåg, att den där karlen borde ha förstånd att inte vidare störa honom. Han såg stort⁵⁵ på honom och svarade ingenting.

“Jag frågar, därför att jag stod härinne och inte kunde höra riktigt”,⁵⁶ sade prästen. “Men om det verkligen förhåller sig så, ville jag tala om, att prästen i den här församlingen kanske skulle vara i stånd att skaffa kungen så mycket pengar, som han behövde.”

“Jag tyckte, att han helt nyligen⁵⁷ sade, att alla här voro fattiga”, sade kungen och tänkte, att karlen inte hade reda på vad han pratade.

“Ja, det är sant”, genmälde komministern, “och prästen äger inte mer än någon annan. Men om kungen ville vara så nådig och höra på mig en stund, skall jag tala om hur det kommer sig, att prästen har⁵⁸ makt att hjälpa honom.”

“Han kan få tala”, sade kungen. “Han tycks ha lättare att få orden över läpparna än hans vänner och grannar därute, som aldrig bli färdiga med vad de ha att säga mig.”

“Det är inte så lätt att svara kungen. Jag är rädd för att det till sist blir prästen, som får åtaga sig att göra det på de andras vägnar.”⁵⁹

Kungen kastade det ena benet över det andra, drog sig djupt in i⁶⁰ länstolen, lade armarna i kors och sänkte huvudet mot bröstet.

“Nu kan han börja”, sade han i en ton, som om han redan sove.

“Det var en gång⁶¹ fem karlar från den här socknen, som voro ute på älgjakt i skogen”, började prästen. “Den ene av dem var prästen, som vi tala om. Två av de andra voro soldater och hette Olov och Erik Svärd, den fjärde av männen var gästgivare här i kyrkbyn, och den femte var en bonde, som hette Israels Per Persson.”

“Han skall inte göra sig besvär med⁶² att nämna så många namn”, mumlade kungen och lät huvudet sjunka över åt ena sidan.

“De där karlarna voro goda jägare”, fortfor prästen, “och de brukade eljest ha lycka med sig. Men den dagen hade de gått långt och länge⁶³ utan att få något. Till sist upphörde de alldeles med jakten och satte sig ner på marken för att språka. De talade om att det inte på⁶⁴ hela skogen fanns en plats, som lämpade sig för odling. Det var bara fjäll och moras alltsammans. ‘Vår Herre har inte gjort rätt mot oss, som har gett oss ett så fattigt land att bebo’, sade en av dem. ‘På andra orter kunna människor skaffa sig rikedom och överflöd, men här kunna vi med all vår strävan knappast träla oss till dagligt bröd’.”

Prästen höll upp ett ögonblick, såsom oviss om kungen hörde honom, men denne gjorde en rörelse med lillfingret för att visa, att han var vaken.

⁵² *om*, after.

⁵³ *om det verkligen förhöll sig så*, if it was an actual fact.

⁵⁴ *över*, upon.

⁵⁵ *såg stort*, glared.

⁵⁶ *riktigt*, very well.

⁵⁷ *helt nyligen*, just now.

⁵⁸ *hur det kommer sig, att prästen har*, how the parson happens to have.

⁵⁹ *på de andras vägnar*, in behalf of the others.

⁶⁰ *drog sig djupt in i*, subsided more deeply into.

⁶¹ *Det var en gång*, once upon a time.

⁶² *Han skall inte göra sig besvär med*, don't go to the trouble; or, never mind.

⁶³ *långt och länge*, far and wide.

⁶⁴ *på*, in.

“Just då jägarna talade om detta, fick prästen se, att det glittrade i berggrunden på ett ställe, där han hade råkat sparka bort mossan med foten. ‘Det var⁶⁵ ett märkvärdigt berg, det här’, tänkte han och sparkade undan en mosstuva till.⁶⁶ Han tog upp en stenflisa, som följde med mossan, och som glänste på samma sätt som allt det andra. ‘Det är väl aldrig möjligt, att det kan vara bly det här?’ sade han. Nu rusade de andra upp och makade undan mossan med bösskolvarna. Och när de hade gjort det, sågo de tydligt hur en bred malmåder gick fram i berget. ‘Vad tror ni, att detta kan vara?’ sade prästen. Karlarna slogo loss⁶⁷ stenflisor och beto i dem. – ‘Nog är det väl åtminstone bly eller zink’, sade de. – ‘Och hela berget är fullt av det’, tillade gästgivaren.”

När prästen hade hunnit så långt⁶⁸ i berättelsen, sågs kungens huvud resas en smula, och ett öga öppnade sig. “Vet han om någon av de där människorna förstod sig på⁶⁹ malmer och stenarter?” frågade han. – “Nej, det gjorde de inte”, svarade prästen. Då sjönk kungens huvud, och båda hans ögon slöto sig.

“Både prästen och de, som voro med honom, blevo mycket glada”, fortfor den talande⁷⁰ utan att låta sig störas av kungens likgiltighet. “De tänkte, att de nu hade funnit det, som skulle göra dem rika och deras efterkommande även. ‘Aldrig mer skall jag behöva arbeta!’ sade en av dem. ‘Jag skall ha råd att göra ingenting hela veckan igenom, och på söndagen⁷¹ skall jag åka till kyrkan i guldkaret!’

“De voro eljest förståndiga karlar, men det stora fyndet hade gått dem åt huvudet,⁷² så att de talade som barn. Så mycken besinning hade de ändå, att de på nytt lade mossan till rätta⁷³ och gömde malmådern. Därpå togo de noggrant märke på platsen, där den befann sig, och gingo hem.

“Innan de skildes, kommo de överens, att prästen skulle resa till Falun och fråga bergshauptmannen vad detta var för malm.⁷⁴ Han skulle komma tillbaka, så snart han kunde, och intill dess lovade de varandra med dyr ed, att de inte för någon människa skulle förråda var det var, som malmen fanns.”

Kungens huvud lyftes åter en smula, men han avbröt inte berättaren med ett ord. Han tycktes börja tro, att den andre verkligen hade något viktigt, som han ville säga honom, då han inte lät sig störas av hans likgiltighet.

“Så for prästen åstad med ett par malmprover i fickan. Han var lika glad åt att bli rik⁷⁵ som någon av de andra. Han tänkte på att han skulle bygga om prästgården, som nu inte var bättre än en bondstuga, och så skulle han gifta sig med en prostdotter, som han tyckte om. Henne hade han eljest trott att han skulle få vänta på i många år. Han var fattig och obemärkt, och han visste, att det skulle dröja länge, innan han fick en sådan plats, att han kunde gifta sig.

“Prästen åkte in till⁷⁶ Falun på två dagar, och en dag måste han gå där och vänta, därför att bergshauptmannen var bortrest. Äntligen fick han råka honom och visade honom malmbitarna. Bergshauptmannen tog dem i sin hand. Han såg först på dem och sedan på prästen.

“Prästen berättade, att han hade funnit dem i ett berg hemma i socknen, och undrade om det inte kunde vara bly.

‘Nej, bly är det inte’, sade bergshauptmannen.

⁶⁵ var, is.

⁶⁶ en till, another; or, one more.

⁶⁷ slogo loss, chipped off.

⁶⁸ hade hunnit så långt, had got thus far.

⁶⁹ förstod sig på, knew anything about.

⁷⁰ den talande, the speaker.

⁷¹ på söndagen, on Sundays.

⁷² hade gått dem åt huvudet, had gone to their heads.

⁷³ på nytt lade mossan till rätta, put the moss back in place.

⁷⁴ vad detta var för malm, what kind of ore this was.

⁷⁵ glad åt att bli rik, happy in the thought of becoming rich.

⁷⁶ in till, over to.

‘Kanske att det är zink då?’ frågade prästen.

‘Zink är det inte heller’, sade bergshauptmannen.

“Prästen tyckte, att allt hopp sjönk inom honom. Så bedrövad hade han inte känt sig på många god dag.⁷⁷

‘Har ni många sådana här stenar⁷⁸ i er socken?’ frågade bergshauptmannen.

‘Vi ha ett helt berg’, sade prästen.

“Då gick bergshauptmannen närmare, slog honom på axeln och sade:

‘Låt då se, att ni gör ett sådant bruk av det, att det länder både er själva och riket till gagn,⁷⁹ för detta är silver!’

‘Jaså’, sade prästen och stod och famlade framför sig. ‘Jaså, det är silver.’

“Bergshauptmannen började tala om för honom hur han skulle bära sig åt⁸⁰ för att skaffa sig laglig rätt till gruvan och gav honom många goda råd, men prästen stod huvudyr och hörde inte på vad han sade. Han tänkte bara på hur underbart det var, att det hemma i hans fattiga socken låg ett helt berg av silvermalm och väntade på honom.”

Kungen lyfte huvudet så tvärt, att prästen avbröt berättelsen.

“Det gick väl så”,⁸¹ sade kungen, “att när han kom hem och började arbeta i gruvan, så fick han se, att bergshauptmannen bara hade drivit gäck med honom.”

“Ånej, inte hade bergshauptmannen narrat honom”, sade komministern.

“Han kan fortsätta”, sade kungen och satte sig åter till rätta för att lyssna.⁸²

“När prästen äntligen var hemma och körde fram genom hemssocknen”, fortfor prästen, “ansåg han, att han först av allt borde underrätta sina kamrater om värdet av deras fynd. Och som han åkte förbi gästgivar Sten Stenssons gård, ämnade han köra in hos honom⁸³ och tala om, att det de hade funnit var silver. Men när han stannade utanför porten, såg han, att det hängde lakan för fönsterna, och att en bred väg av hackat granris ledde upp till trappan.

‘Vem är det, som är död här i gården?’ frågade prästen en pojke, som stod och hängde⁸⁴ mot gärdesgården.

‘Det är gästgivar själv’, svarade pojken. Och så lät han prästen veta, att gästgivar hade druckit sig full varenda dag sedan en vecka tillbaka.⁸⁵ ‘Å så mycket brännvin, så mycket brännvin, som här har gått åt!’ sade gossen. – ‘Hur kan detta komma sig?’⁸⁶ frågade prästen. ‘Gästgivar brukade ju aldrig dricka sig full.’ – ‘Jo’, sade gossen, ‘han drack, därför att han påstod, att han hade funnit en gruva. Han var så rik, sade han. Han skulle aldrig behöva göra annat än⁸⁷ supa. Och i går kväll åkte han bort, full som han var, och så välte åkdonet, och han slog ihjäl sig.’⁸⁸

“När prästen hade fått höra detta, for han vidare hemöver. Han var bedrövad över det han hade fått veta. Han hade ju kommit så glad och fröjdad sig åt att få tala om den stora nyheten.

“När prästen hade kört ett par steg, såg han Israels Per Persson komma gående.⁸⁹ Han såg ut alldeles som vanligt, och prästen tänkte, att det var väl, att lyckan inte hade stigit också honom åt

⁷⁷ på många god dag, for many a day.

⁷⁸ sådana här stenar, such rocks as these.

⁷⁹ att det länder till gagn, that it may prove profitable.

⁸⁰ bära sig åt, go about it.

⁸¹ Det gick väl så, it turned out, I suppose.

⁸² satte sig åter till rätta för att lyssna, resumed a listening attitude.

⁸³ köra in hos honom, drive up to the house.

⁸⁴ stod och hängde, stood leaning.

⁸⁵ sedan en vecka tillbaka, for a week past.

⁸⁶ Hur kan detta komma sig? How is that?

⁸⁷ annat än, anything but.

⁸⁸ slog ihjäl sig, was killed.

⁸⁹ komma gående, come walking along; approaching.

huvudet. Honom skulle han genast glädja med att han nu var en rik man. 'Goddag!' sade Per Persson. 'Kommer du ifrån Falun nu?' – 'Ja, det gör jag', sade prästen, 'och nu skall jag säga dig, att det har gått bättre där,⁹⁰ än vi tänkte oss. Bergshauptmannen sade, att det var silvermalm, som vi hade funnit.' I samma ögonblick såg Per Persson ut, som om jorden hade öppnat sig under honom. – 'Vad säger du, vad säger du? Är det silver?' – 'Ja', svarade prästen, 'vi ska bli rika karlar, vi alla nu, och kunna leva som herrskap.' – 'Nej, är det silver!' sade Per Persson än en gång och såg alltmer sorgsen ut. – 'Ja, visst är det silver', svarade prästen, 'du skall inte tro, att jag vill bedraga dig. Du skall inte vara rädd för att bli glad.' – 'Glad!' sade Per Persson. 'Skulle jag bli glad? Jag trodde, att det bara var kråkguld, som vi hade funnit, så att jag tyckte, att det var bättre att taga det säkra för det osäkra. Jag har sålt bort min andel i gruvan till Olov Svärd för hundra daler.'

"Han var förtvivlad, och när prästen for ifrån honom, stod han och grät på landsvägen.

"När prästen kom hem till sin gård, sände han en dräng bort till Olov Svärd och hans bror för att tala om för dem, att det var silver, som de hade funnit. Han tyckte, att han nu hade fått nog av att själv föra kring den goda nyheten.

"Men då prästen satt ensam på kvällen, tog åter glädjen ut sin rätt.⁹¹ Han gick ut i mörkret och ställde sig på en kulle, där han tänkte bygga den nya prästgården. Den skulle bli ståtlig, förstås, lika präktig som ett biskopsboställe. Han stod länge ute den natten, och han nöjde sig inte med att bygga om prästgården. Det föll honom in,⁹² att då det fanns så mycken rikedom i socknen, skulle mycket folk strömma dit, och till sist skulle kanske en hel stad bli uppbyggd omkring gruvan. Och så skulle han nödgas att bygga en ny kyrka i stället för den gamla. Det skulle väl en stor del av hans rikedom gå åt till. Men han var inte nöjd med detta heller, utan han tänkte sig,⁹³ att när hans kyrka vore färdig, skulle kungen och många biskopar komma för att inviga den, och då skulle kungen bli glad åt kyrkan, men han skulle anmärka på det, att det inte fanns något ställe för honom, kungen, att ta in på. Och då skulle han få lov⁹⁴ att bygga kungen ett slott i den nya staden."

En av kungens kavaljerer öppnade nu dörren till sakristian och anmälde, att den stora kungavagnen var lagad.

Kungen var i första ögonblicket färdig att genast avlägsna sig, men han besinnade sig.⁹⁵ "Han skall få tala om sin historia till slut", sade han till prästen. "Men han kan gå raskare framåt.⁹⁶ Vi veta nu hur mannen drömde och tänkte. Vi vilja veta hur han handlade."

"Men när prästen ännu satt mitt uppe i dessa drömmar",⁹⁷ fortfor prästen, "kom bud till honom, att Israels Per Persson hade avhänt sig livet. Han hade inte kunnat bära det, att han hade sålt bort sin del av gruvan. Han hade väl tyckt, att han inte kunde uthärda att var dag gå och se en annan fröjda sig åt en rikedom, som kunde ha varit hans."

Kungen satte sig en smula till rätta⁹⁸ i stolen. Han höll båda ögonen öppna. "Minsann", sade han, "om jag hade varit den där prästen, tror jag, att jag hade fått nog av gruvan."

"Kungen är en rik man, han", sade prästen.

"Han har mycket nog i alla fall. Det är inte på samma sätt med en fattig präst, som ingenting äger. Den stackaren tänkte i stället, när han såg, att Guds välsignelse inte var med hans företag: 'Jag skall inte mera drömma om att göra mig själv⁹⁹ ära och nytta med dessa rikedomar. Men jag kan ju

⁹⁰ och nu skall jag säga dig, att det har gått bättre där, and I tell you it turned out even better.

⁹¹ tog åter glädjen ut sin rätt, his joy asserted itself again.

⁹² Det föll honom in, it occurred to him.

⁹³ tänkte sig, imagined.

⁹⁴ skulle han få lov, he would be obliged to.

⁹⁵ han besinnade sig, he changed his mind; or, on second thought he remained.

⁹⁶ han kan gå raskare framåt, you may proceed a little faster.

⁹⁷ satt mitt uppe i dessa drömmar, was lost in his dreams.

⁹⁸ satte sig en smula till rätta, straightened up a little.

⁹⁹ om att göra mig själv, of bringing to myself.

inte låta silvret bli liggande i jorden. Jag måste ta fram det till nytta för de fattiga och nödställda. Jag skall bearbeta gruvan för att hjälpa hela socknen på fötter.¹⁰⁰

“Därför gick prästen en dag över till Olov Svärd för att tala med honom och hans bror om vad de nu närmast borde företa sig med silverberget. När han kom i närheten av soldatbostaden, mötte han en kärra, som var omgiven av beväpnade bönder. Och i kärran satt en karl, som hade händerna bakbundna och rep omkring fotlederna.

“Då prästen gick förbi, höll kärran stilla,¹⁰¹ och han fick tid att betrakta fången. Hans huvud var ombundet, så att det var inte lätt att se vem det var, men prästen tyckte ändå, att han kände igen Olov Svärd.

“Han hörde fången bedja dem, som bevakade honom, att han skulle få tala ett par ord med prästen.

“Han gick då närmare,¹⁰² och fången vände sig emot honom. ‘Nu är du snart den ende, som vet var det där silverberget finns’, sade Olov.

‘Vad är det du säger, Olov?’ frågade prästen.

‘Jo, ser du,¹⁰³ präst, sedan vi hade fått höra, att det var ett silverberg, som vi hade funnit, kunde inte jag och min bror vara så goda vänner som förut, utan vi kommo jämt i gräl. Och i går kväll¹⁰⁴ råkade vi i¹⁰⁵ tvist om vem av oss fem det var, som först hade funnit gruvan, och det kom till strid mellan oss. Och nu har jag slagit ihjäl min bror, och han har även gett mig en duktig minnesbeta här över pannan. Jag skall hänga nu, och sedan är du den ende, som vet något om gruvan. Därför vill jag be dig om en sak.’¹⁰⁶

‘Tala ut, du!’ sade prästen. ‘Jag skall göra vad jag kan för dig.’

‘Du vet, att jag lämnar många små barn efter mig’, började soldaten, men prästen avbröt honom.

‘Vad detta beträffar, kan du vara lugn. Det, som kommer på din lott i gruvan, skola de få, alldeles som om du själv hade levat.’

‘Nej’, sade Olov Svärd, ‘det var en annan sak jag ville be dig om. Låt ingen av dem få någon del av det, som kommer ur den där gruvan!’

“Prästen ryckte ett steg tillbaka,¹⁰⁷ han blev stående tyst och kunde intet svara.

‘Om du inte lovar mig detta, kan jag inte dö lugn’,¹⁰⁸ sade den fångne.

‘Ja’, sade prästen långsamt och mödosamt, ‘jag skall lova dig vad du begär av mig.’

“Därpå fördes mördaren bort, och prästen stod på vägen och tänkte på hur han skulle kunna hålla det löfte han hade givit honom. Under hela vägen hem tänkte han på rikedom, som han hade varit så glad åt. Men om det nu var så, att folket i denna församlingen inte tålde rikedom? Nu voro redan fyra fördärvade, som förut hade varit stolta och präktiga män. Han tyckte sig se hela församlingen framför sig, och han föreställde sig hur den där silvergruvan skulle fördärva den ene efter den andre. Anstod det honom,¹⁰⁹ som var satt¹¹⁰ att vårda dessa fattiga människors själar, att släppa ut över dem det, som skulle bli deras undergång?”

¹⁰⁰ *hjälpa hela socknen på fötter*, put the whole parish on its feet.

¹⁰¹ *höll stilla*, stopped.

¹⁰² *gick närmare*, drew nearer.

¹⁰³ *Jo, ser du*, well, you see.

¹⁰⁴ *i går kväll*, last night.

¹⁰⁵ *råkade i*, got into.

¹⁰⁶ *be dig om en sak*, ask one favor of you.

¹⁰⁷ *ryckte ett steg tillbaka*, staggered back a step; or, shrank back.

¹⁰⁸ *lugn*, in peace.

¹⁰⁹ *Anstod det honom*, was it befitting that he.

¹¹⁰ *var satt*, was appointed.

Kungen satt på en gång¹¹¹ upprätt i stolen och stirrade på den, som talade. “Jag må säga!” sade han. “Han kommer mig att förstå, att en präst i den här avlägsna bygden måste vara en hel karl.”¹¹²

“Inte heller var det nog med detta, som redan hade hänt”, fortfor prästen, “utan så snart som nyheten om gruvan spridde sig bland sockenborna, upphörde de att arbeta och gingo lättjefulla omkring och väntade på den tiden, då den stora rikedommen skulle strömma ut över dem. Allt löst folk, som fanns i trakten, strömmade till, och dryckenskap och slagsmål blev nu det, som prästen ständigt hörde talas om.

“En mängd folk gjorde intet annat än drev omkring i skogen och sökte efter gruvan, och prästen märkte, att så snart han gick från hemmet, smögo sig människor efter honom för att ta reda på¹¹³ om han begav sig till silverberget och stjäla hemligheten från honom.

“Då sakerna stodo så,¹¹⁴ kallade prästen samman bönderna till stämma.

“För det första¹¹⁵ påminde han dem om alla de olyckor, som upptäckten av silverberget hade dragit över dem, och han frågade dem om de ville låta sig fördärvas, eller om de ville rädda sig själva. Därpå sade han dem, att de inte skulle vänta av honom, som var deras präst, att han skulle bidra till deras undergång. Nu hade han beslutit att för ingen människa förråda var silverberget fanns, och aldrig ville han själv hämta rikedom ur det. Och så frågade han bönderna hur de framgent ville ha det. Om de ville fortsätta att söka efter gruvan och vänta på rikedom, då ville han dra så långt bort, att aldrig en hörsägen om deras elände kunde nå honom. Men om de ville överge att tänka på silvergruvan och bli som förr, då ville han stanna ibland dem. ‘Men hur ni än väljer’, sade prästen, ‘så kom detta ihåg, att av mig får ingen någonsin veta något om silverberget!’”

“Nå”, sade kungen, “hur valde bönderna?”

“De gjorde, som prästen ville”, sade prästen. “De förstodo, att han menade väl med dem, när han ville förbli fattig för deras skull. Och de gävo sin präst i uppdrag att gå till skogen och dölja malmådern väl med ris och sten, så att ingen skulle kunna finna den, inte de och inte deras efterkommande.”

“Och sedan har prästen levat här lika fattig som de andra.”

“Ja”, svarade prästen, “han har levat här lika fattig som de andra.”

“Han har väl ändå gift sig och byggt sig en ny prästgård?” sade kungen.

“Nej, han har inte haft råd att gifta sig, och han bor i den gamla kojan.”

“Det är en vacker historia, som han har berättat mig”, sade kungen och böjde på¹¹⁶ huvudet.

Prästen stod tyst framför kungen. Om¹¹⁷ några ögonblick återtog denne: “Var det på silverberget han tänkte, när han sade, att prästen här skulle kunna skaffa mig så mycket pengar, som jag behöver?”

“Ja”, sade den andre.

“Men jag kan inte lägga tumskruvar på honom”, sade kungen, “och hur vill han annars, att jag skall få en sådan man att visa mig berget? Han har ju försakat både kärestan och all livets välmåga.”

“Det är en annan sak”, sade prästen. “Men om det är *fäderneslandet*, som behöver skatten, så ger han nog med sig.”¹¹⁸

“Svarar han mig för det?” frågade kungen.

“Ja, det svarar jag för”, sade prästen.

“Bryr han sig då inte om hur det går med¹¹⁹ hans sockenbor?”

¹¹¹ *på en gång*, all of a sudden.

¹¹² *en hel karl*, every inch a man.

¹¹³ *ta reda på*, find out.

¹¹⁴ *Då sakerna stodo så*, when matters were come to this pass.

¹¹⁵ *För det första*, in the first place.

¹¹⁶ *på* not to be translated.

¹¹⁷ *Om*, after.

¹¹⁸ *så ger han nog med sig*, he will doubtless yield.

¹¹⁹ *hur det går med*, what becomes of.

“Det får stå¹²⁰ i Guds hand.”

Kungen steg upp ur stolen och gick fram till fönstret. Han stod en stund och såg på folkhopen därutanför. Ju längre han såg, desto klarare började hans stora ögon glänsa, och gestalten tycktes växa. “Han kan hälsa prästen i den här församlingen”, sade kungen, “att det ges ingen skönare syn för Sveriges konung än att se ett folk sådant som detta.”

Därpå vände sig kungen från fönstret och såg på prästen. Han började småle. “Är det så, att prästen i den här församlingen är så fattig, att han tar av sig de svarta kläderna, så snart som gudstjänsten är slut, och klär sig som en bonde?” frågade kungen.

“Ja, så fattig är han”, sade komministern, och rodnaden sköt upp i det grova ansiktet.

Kungen gick åter fram till fönstret. Det syntes på honom,¹²¹ att han var i sitt bästa lynne. Allt ädelt och storslaget, som bodde inom honom, hade blivit väckt till liv. “Han skall låta den där gruvan ligga i fred”, sade kungen. “Eftersom han har svultit och arbetat ett helt liv för att få det här folket sådant, som han vill ha det, så skall han få behålla det sådant, som det är.”

“Men om riket är i fara?” sade prästen.

“Riket är bättre betjänt med människor än med pengar”, sade kungen. Och när kungen hade sagt detta, bjöd han prästen farväl och gick ut ur sakristian.

Därutanför stod folkhopen lika tyst och ordkarg, som när han hade gått in. Men när kungen steg utför trappan, kom en bonde emot honom.

“Har du nu fått tala med vår präst?” sade bonden.

“Ja”, sade kungen, “jag har talat med honom.”

“Då har du väl också fått svar från oss?” sade bonden. “Vi bådo dig, att du skulle gå in och tala vid vår präst, för att han skulle ge dig svar från oss.”

“Ja, jag har fått svar”, sade kungen.

¹²⁰ *får stå*, rests.

¹²¹ *Det syntes på honom*, one could see.

BRÖLLOPSMARSCHEN

Nu skall jag tala om en vacker historia.

För många år sedan skulle det firas ett mycket stort bröllop i Svartsjö socken i Värmland. Det skulle bli kyrkvigsel, och efteråt skulle det hållas gästabud i tre dagar. Och varje dag, som bröllopet varade, skulle det dansas från tidigt på aftonen till långt in på natten.

Då det skulle bli så mycken dans, var det av stor vikt att skaffa en bra spelman, och nämndeman Nils Elofsson, som ställde till bröllopet, gjorde sig nästan mer bekymmer¹²² över detta än över något annat. Den spelmannen, som fanns i Svartsjö, ville han nämligen¹²³ inte kalla. Han hette Jan Öster, och nämndemannen visste nog, att han hade ett ganska stort rykte, men han var så fattig, att han ibland kom till bröllop i söndersliten tröja och utan skor på fötterna. Och en sådan trashank ville inte nämndemannen se i spetsen för¹²⁴ brudtåget.

Äntligen beslöt han sig för att skicka bud till en karl från Jössehärad, som vanligen kallades Spelar-Mårten,¹²⁵ och fråga honom om han ville komma och spela på¹²⁶ bröllopet.

Spelar-Mårten betänkte sig inte ett ögonblick, utan svarade, att i Svartsjö ville han inte spela, därför att i den socknen bodde en spelman, som var styvare än alla andra, som funnos i Värmland. Då de hade honom, behövde de inte kalla någon annan.

När Nils Elofsson fick detta svar, tog han sig¹²⁷ några dagars betänketid, och därpå skickade han bud till en spelman, som bodde i stora Kils socken och hette Olle i Säby, för att fråga om han inte ville komma och spela på hans dotters bröllop.

Men Olle i Säby svarade på samma sätt som Spelar-Mårten. Han bad hälsa¹²⁸ till Nils Elofsson, att så länge som det i Svartsjö fanns en så förträfflig spelman som Jan Öster, ville han inte fara dit och spela.

Nils Elofsson tyckte inte om, att spelmännen på detta sättet sökte tvinga på honom den han inte ville ha. Han ansåg nu, att det var en hederssak för honom att få en annan spelman än Jan Öster.

Några dagar efter att han hade fått svar från Olle i Säby, sände han sin dräng till spelman Lars Larsson, som bodde på Ängsgärdet i Ulleruds socken.

Lars Larsson var en välbärgad man, som ägde en vacker gård. Han var klok och betänksam, inte något brushuvud som de andra spelmännen.

Men han som de andra fick genast Jan Öster i tankarna¹²⁹ och frågade hur det kom sig,¹³⁰ att inte denne skulle spela på bröllopet.

Nils Elofssons dräng tyckte det vara klokast att svara, att eftersom Jan Öster var hemma¹³¹ i Svartsjö, så kunde de där få höra honom alla dagar. Då Nils Elofsson gjorde ett så stort bröllop, ville han bjuda folk på något bättre och rarare.

“Jag tvivlar på att han kan få något bättre”, sade Lars Larsson.

“Nu tänker ni visst svara detsamma som Spelar-Mårten och Olle i Säby”, sade drängen och berättade hur det hade gått honom hos dessa.

¹²² gjorde sig bekymmer, worried.

¹²³ nämligen, for (introducing a sentence).

¹²⁴ i spetsen för, at the head of.

¹²⁵ Spelar-Mårten, Martin the fiddler.

¹²⁶ på, at.

¹²⁷ sig not to be translated.

¹²⁸ bad hälsa, sent word.

¹²⁹ fick i tankarna, thought of.

¹³⁰ kom sig, happened.

¹³¹ var hemma, lived.

Lars Larsson hörde noga på¹³² drängens berättelse. Sedan satt han tyst en lång stund och funderade. Till sist gav han ändå ett jakande svar. "Hälsa till husbonden, att jag tackar för bjudningen och skall komma!" sade han till drängen.

Nästa söndag reste alltså Lars Larsson till Svartsjö kyrka. Han körde in på kyrkbacken, just då bröllopsskaran skulle ställa upp sig¹³³ för att tåga fram till kyrkan.

Han kom åkande i egen schäs med en god häst, han var klädd i svarta klädeskläder och tog fram fiolen ur en blankpolerad låda. Nils Elofsson tog väl emot honom och tyckte, att detta var en spelman, som han kunde ha heder av.¹³⁴

Strax efter att Lars Larsson var anländ, kom också Jan Öster gående upp till kyrkan med fiol under armen. Han gick rakt fram till skaran omkring bruden, alldeles som vore han kallad att komma och spela på bröllopet.

Jan Öster kom i den gamla grå vadmalsjackan, som man hade sett honom bära sedan lång tid tillbaka, men eftersom detta var ett så stort bröllop, hade hustrun gjort några försök att laga hålen vid armbågen och satt stora, gröna lappar över dem. Han var en lång, vacker karl och skulle ha tagit sig ståtlig ut¹³⁵

¹³² *hörde noga på*, paid close attention to.

¹³³ *skulle ställa upp sig*, were ready to form into line.

¹³⁴ *som han kunde ha heder av*, of whom he might be proud.

¹³⁵ *skulle ha tagit sig ståtlig ut*, would have made a fine appearance.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.